

Nina Spicijarić

PRILOG BIOGRAFIJI MIKLÓSA VÁSÁRHELYIJA (RIJEKA, 1917. – BUDIMPEŠTA, 2001.)

Nina Spicijarić, prof.
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Zavod za povijesne i društvene
znanosti u Rijeci
Gjure Ružića 5, HR-51000 Rijeka
nspicijaric@hazu.hr

UDK 929 Vásárhelyi, M.
Prethodno priopćenje
Primljeno: 6. 10. 2008.
Prihvaćeno: 18. 2. 2009.

Miklós Vásárhelyi (Rijeka, 1917. – Budimpešta, 2001.) vrlo je istaknuti mađarski novinar, političar, povjesničar i publicist. Taj pravnik i poliglot, član KP Mađarske, sudionik antifašističkoga otpora Horthyjevoj Mađarskoj, iako značajniji sudionik staljinističkoga razdoblja Mađarske, rano se opredijelio protiv staljinizma te stradao u doba pokušaja demokratskih nastojanja Imre Nagya. Autor je više knjiga, a 2005. u Rijeci mađarski mu je premijer Ferenc Gyurcsány otkrio spomen-ploču. Ovo je – koliko je poznato – prvi napis u Hrvatskoj o tome istaknutom Mađaru iz Rijeke.

Ključne riječi: *Vásárhelyi; Riječanin; Mađarska; politika; kultura*

1.

Mađarski premijer Ferenc Gyurcsány, ministar vanjskih poslova Ferenc Somogyi te veleposlanik u Republici Hrvatskoj László Mohai posjetili su Rijeku 14. listopada 2005. godine te otkrili spomen-ploču Miklósu Vásárhelyiju. Na svečanosti u Ulici Fiorello La Guardia br. 8, kojoj je prisustvovao i riječki gradonačelnik mr. sc. Vojko Obersnel, spomen-ploču zajedno s mađarskim premijerom otkrila je Vásárhelyijeva supruga Pór Edit.

O tome su nas prije tri godine obavijestili riječki "Novi list" i zagrebački "Jutarnji list", ali su o tome posjetu pisala i glasila u Mađarskoj.¹ Međutim, osim da je

¹ O. Antešić, *Otkrivena spomen-ploča mađarskom revolucionaru Miklósu Vásárhelyiju, Grad Rijeku jučer je posjetio predsjednik mađarske vlade Ferenc Gyurcsány*, Novi list, LVII, 18715, Rijeka, 15. 10. 2005., str. 7; D. Mihalić, *Mađarski premijer posjetio Rijeku*, Jutarnji list, VII, 2653, Zagreb, 15. 10. 2005., str. 8; www.es.hu:

Vásárhelyi rođeni Riječanin te da je bio vrlo istaknuta ličnost u Mađarskoj, o njemu nismo dobili podrobniju obavijest. No, na poticaj akademika Petra Strčića, kojemu je taj Riječanin također bio nepoznat, potražila sam nešto više podataka.

Spomen-ploča Miklósu Vásárhelyiju, otkrivena 14. listopada 2005. u Ulici Fiorello La Guardia br. 8

Váradi Júlia, *Magyar emléktábla Vásárhelyi Miklós fiúmei szülőháza falán*, *Élet és irodalom*, XLIX, 42, 21. 10. 2005.; www.nol.hu: Füzes Oszkár, *Közös kormányülésről egyezett meg Gyurcsány és Sanader, Zágráb tárgyalási segítséget vár Budapestről*, *Népszabadság*, 15. 10. 2005.

Dakle, osnovno: Miklós Vásárhelyi bio je mađarski novinar, političar, povjesničar i publicist.² Bio je i poliglota – tečno je govorio talijanski, njemački, francuski i engleski jezik, a poznao je i ruski i južnoslavenske jezike.³

Autor je i više knjiga na mađarskom i talijanskom jeziku: *A hatalom mestersége* (Vještina moći, 1972.), *Lord és a korona* (Gospodin i kruna, 1974.), *La rivoluzione ungherese e la sinistra europea* (Mađarska revolucija i europska ljevica, 1987.) i *Ellenzékben* (U opoziciji, 1989.).⁴

Aktivno je sudjelovao u transformaciji Mađarske iz jednostranačke države pod vodstvom "komunista" u višestranačku demokratsku državu.⁵

2.

Miklósev otac, András Vásárhelyi, bio je bankovni činovnik. Na početku 20. st. dobio je premještaj u podružnicu trgovačke banke u tadašnju Rijeku,⁶ grad na desnoj obali Rječine, u okviru Banske Hrvatske, koji je od 1868. g. pod apsolutnom kontrolom Budimpešte.⁷ Devetog listopada 1917. g. u Ulici Fiorello La Guardia br. 8, Andráseva supruga Róth Irén rodila je sina Miklósa.⁸

Prvih deset godina svoga života Miklós je proveo u toj Rijeci, za koju se netočno i danas tvrdi u Mađarskoj da je bila multikulturalni grad u kojem su se u to vrijeme, osim hrvatskog, ravnopravno govorili i mađarski i talijanski jezik.⁹ No, situacija je bila drukčija: apsolutna većina građana Rijeke bila je hrvatska, a tanka vladajuća struktura mađaronsko-mađarska, uz koju je, isto tako, postojala i malobrojna talijanaško-talijanska elita.¹⁰ U doba raspadanja Austro-Ugarske, 1918. godine,¹¹ tu je Rijeku okupirala Kraljevina Italija te započinje majorizacija talijanskoga jezika; takva je situacija i u doba paravojne D'Annunzijeve države i u vrijeme međunarodno

² www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre-csoport október 23-án*, Az 1956-os Intézet Oral History Archivuma, intervju 3. broja, 1985 – 1987; www.es.hu: Váradi Júlia, *Magyar emléktábla*, n. dj.; www.mult-kor.hu: *Emléktáblát kapott Fiumében Vásárhelyi Miklós*, 17. 10. 2005., Múlt-kor történelmi portál.

³ www.rev.hu: Kende Péter, *Egy korszak nagy tanúja. In memoriam Vásárhelyi Miklós*, évkönyv 2001.

⁴ *Ki kicsoda* 2000. CD

⁵ www.fpp.co.uk: Real History and Hungarian Uprising 1956, David Irving, *Miklós Vásárhelyi*, The Guardian, četvrtak, 2. 8. 2001.

⁶ www.es.hu: Váradi Júlia, *Magyar emléktábla*, n. dj.

⁷ *Povijest Rijeke*, Rijeka, 1988., str. 215, 219.

⁸ www.es.hu: Váradi Júlia, *Magyar emléktábla*, n. dj.

⁹ I s t o.

¹⁰ *Povijest Rijeke*, n. dj., str. 214.

¹¹ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

priznate Zannelijeve Riječke države. Konačnim uključenjem toga grada u Kraljevinu Italiju 1924. godine započinje naglo gospodarsko propadanje toga grada, a i etničko čišćenje. Tako se 1929. g. i obitelj Vásárhelyi vratila u Mađarsku.¹² Miklós se potom obrazovao u Rimu, a u Debrecenu je diplomirao pravo.¹³

3.

Miklós Vásárhelyi o Rijeci je uvijek govorio, iako je u njoj živio tek do četvrtoga razreda osnovne škole (talijanske), kao o gradu koji je na njega ostavio jake utiske.¹⁴ Unatoč tomu što su njegovi roditelji bili Mađari, on je odrastao u talijansko-riječko-hrvatskom okruženju, u kojem se govorila mješavina talijansko-hrvatskoga jezika.¹⁵ Rijeka je u to vrijeme, prema njegovu mišljenju, bila "grad-zbrka", u kojem su se Mađari držali zajedno, ali ne zbog toga što su bili diskriminirani od ostalog dijela stanovništva, već su se samoinicijativno držali po strani.¹⁶ Ona je osim toga bila srednjoeuropski, mediteranski grad zbog odlaska iz kojega je Vásárhelyi žalio. Što se tiče razlika između Budimpešte i Rijeke, osnovna je ta da se u Rijeci nikada nije susreo s antisemitizmom¹⁷ i da grad Rijeka nije bio podijeljen na narodnosne kvartove.¹⁸

4.

U vrijeme završetka fakultetskog obrazovanja opredjeljuje se i politički; s obzirom na to da je Horhyjeva Mađarska bila usmjerena fašistički, već 1938. g. (s 21 g. života) pristupio je ilegalnoj Komunističkoj partiji Mađarske. No, zbog svoje političke djelatnosti, vrijeme Drugog svjetskog rata u toj nacifašističkoj Horthyjevoj Mađarskoj proveo je na prinudnome radu.¹⁹ Zadnju godinu rata sudjelovao je u antinacističkom pokušaju oružanog otpora, koji u Mađarskoj zovu revolucijom (1944. – 1945.).²⁰

Nakon oslobođenja, od 1945. do 1949. godine, u doba prvoga staljinističkog perioda vladavine u Mađarskoj radio je za partijski list *Szabadság*, a zatim za *Szabad Nép*.

¹² www.rev.hu: Kende Péter, *Egy korszak*, n. dj.

¹³ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; *Ki kicsoda*, n. dj.

¹⁴ Ilona Fried, *Fiume città della memoria 1868 – 1945*, Udine, 2005., str. 329.

¹⁵ I s t o, str. 329.

¹⁶ I s t o, str. 330.

¹⁷ I s t o, str. 332.

¹⁸ I s t o, str. 331.

¹⁹ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

²⁰ *Ki kicsoda* n. dj.; www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

Od 1950. g. bio je urednik Mađarskog radija, a od 1951. odgovorni urednik novina *Művelt Nép*.²¹

Nakon Staljinove smrti, godine 1953., Vásárhelyi je postao aktivan i vrlo utjecajan član antistaljinističkog kruga stvorenog oko Imre Nagya. Tako 1954. g. postaje čak zamjenik predsjednika Savjeta Ministarstva za obavještajnu službu (*Minisztertanács Tájékoztatási Hivatala*).²² No, 1955. dolazi do oružane sovjetske intervencije, pa je i sam Nagy smijenjen, a Vásárhelyi i ostali reformatori bivaju otpušteni iz službe. Godinu dana kasnije postao je knjižničar izdavačke kuće *Művelt Nép*.²³

5.

Nakon revolucije 23. listopada 1956. g. i odbacivanja Staljinova protektoratskoga, silovitog režima, oživjele su nade antistaljinističkog kruga za razvoj humanijega i manje represivnog državnog i društvenog sustava. Na čelu zbivanja nalazi se opet Imre Nagy, koji oformljuje višestranačku vladu. Uz ostalo, ukida cenzuru i proglašava neutralnost Mađarske te njezino povlačenje iz Varšavskog pakta istočnoeuropskih zemalja pod čvrstom kontrolom Moskve (sklopljenog 1955.). No, već iste godine, 4. studenoga, SSSR vojnom intervencijom prekida kratkotrajni mađarski demokratski pokušaj.²⁴ Vásárhelyi se pridružuje krugu starijih članova KP Mađarske okupljenih oko Imre Nagya, koji se zajedno sa svojim obiteljima sklanjaju u jugoslavensku ambasadu u Budimpešti. Nakon tri tjedna provedena u toj ambasadi nova, prosovjetska vlada Jánosa Kádára²⁵ zajamčila je skupini sigurnost te oni dobrovoljno napuštaju ambasadu.²⁶ Međutim, već 22. studenoga 1956. godine, Vásárhelyi je, zajedno s ostalim službenicima i njihovim obiteljima, deportiran u Rumunjsku. U travnju 1957. g. uhitili su Vásárhelyija.²⁷ U lipnju 1958. g. održano je tajno suđenje na kojem su Imre Nagy i nekoliko njegovih bližih suradnika bili osuđeni na smrt zbog veleizdaje. Vásárhelyi, koji je prihvatio svoju krivnju, bio je osuđen na pet godina zatvora. Ipak, već 1960. g. pušten je uz pomilovanje.²⁸

²¹ *Ki kicsoda* n. dj.

²² I s t o.; www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.

²³ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; *Ki kicsoda*, n. dj.; www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.

²⁴ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

²⁵ Zanimljiv je podatak: i János Kádár rođen je u nekadašnjoj Rijeci.

²⁶ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

²⁷ I s t o.; www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.

²⁸ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; *Encarta Reference Library* 2004.; www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.

6.

Nakon izlaska iz zatvora, Miklós Vásárhelyi radio je kao slobodni prevoditelj i lektor te urednik izdavačke kuće *Élet és Tudománya*. Međutim, od 1964. do 1972. g. dobavljač je materijala za jedno građevinsko poduzeće.²⁹ No, situacija se za njega popravlja, pa je od tada do 1990. g. član Mađarskoga književnog instituta (*Irodalomtudományi Intézete*); ondje se ponajviše bavio proučavanjem povijesti tiska.³⁰ Istodobno, od 1973. djelovao je kao dramaturg MAFILMA (Mađarska filmska kuća).³¹

U početku osmoga desetljeća velika prekretnica: od 1983. do 1984. g. gost je profesor na Sveučilištu Columbia (*Columbia University*)³² u New Yorku, gdje se sprijateljuje sa znamenitim Györgyem Sorosem, milijunašem i mecenom.³³ Soros je ponudio mađarskoj vlasti osnivanje fondacije koja bi potakla kulturne razmjene i pritom inzistirao na tome da upravo Vásárhelyi bude njezin glasnogovornik u Mađarskoj. Uloga fondacije, koja se kasnije proširila većim dijelom sovjetskoga Istoka, pa i šire, a 90-ih godina i u Hrvatsku, bila je, uz ostalo, omogućiti najuspješnijim studentima rad i studiranje na zapadnim sveučilištima te na taj način približiti Mađarsku tamošnjim idejama.³⁴

U međuvremenu, Vásárhelyi se opet življe angažirao u politici, pa je postao vodeća osoba u demokratskoj političkoj opoziciji koja je postupno ojačala osamdesetih godina. Tako je sudjelovao i u osnivanju Mreže slobodnih inicijativa (*Szabad Kezdeményezések Hálózata*),³⁵ kasnije znanoj kao Slobodni demokratski savez (*Szabad Demokraták Szövetsége*). Bio je i jedan od osnivača, a ujedno i predsjednik, Povijesnoga pravnog odbora (*Történelmi Igazságtétel Bizottsága*) (1988. – 1992.) koji je pomagao žrtvama "komunizma",³⁶ tj. staljinističkoga režima i njihovim nasljednicima. Godine 1990. postao je predsjednik mađarske Pulitzerove nagrade. Tu dužnost obnašao je do 2000. godine.³⁷ Od 1990. do 1994. g. bio je zastupnik u mađarskome parlamentu te član njegova odbora za vanjske poslove.³⁸

Nakon dugotrajne borbe sa srčanim tegobama, Riječanin Miklós Vásárhelyi

²⁹ *Ki kicsoda*, n. dj.

³⁰ *I s t o*.

³¹ *I s t o*.

³² www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

³³ *Ki kicsoda*, n. dj.; www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

³⁴ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.

³⁵ Ilona Fried, n. dj., str. 328

³⁶ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.; *Ki kicsoda*, n. dj.

³⁷ Ilona Fried, n. dj., str. 329.

³⁸ www.rev.hu: *Vásárhelyi Miklós, A Nagy Imre*, n. dj.

umro je u Budimpešti³⁹ 31. srpnja 2001. godine.⁴⁰ Iza sebe ostavio je ženu Edit, sina i dvije kćeri.

7.

U posljednjim godinama političkog djelovanja Vásárhelyija su neprestano napadali oponenti. Posebice su mu zamjerali priznanje krivnje na znamenitome suđenju Imre Nagya te su smatrali, na jednoj strani, njegovo zalaganje za reforme "komunističkom" prošlošću, a na drugoj strani, njegove liberalne poglede prozapadnim.⁴¹

Unatoč raznim kritikama, Miklós Vásárhelyi definitivno pripada krugu značajnih ličnosti novije mađarske povijesti. U borbi protiv nacifašističke opcije odabrao je KP Mađarske, a ona staljinizam, također u II. svjetskom ratu antifašistički nastrojen. No, rano ustaje protiv staljinizma i postaje njegov stradalnik. Postao je ličnost koja je svojom borbom za demokraciju Mađarske obilježila njezinu drugu polovicu 20. stoljeća. Od njegova sudjelovanja u ilegalnoj, oslobodilačkoj Komunističkoj partiji protiv fašizma pa do borbe protiv totalitarizma, protiv staljinizma, a za slobodnu i višestranačku mađarsku državu, sveprisutni Vásárhelyi uvijek je bio na *mađarskoj* strani.

8.

I na kraju, jedna zanimljivost vezana za nedavna događanja u sadašnjoj Rijeci. Naime, Vásárhelyijeva Rijeka i današnja Rijeka nisu identičan zemljopisni prostor, iako su oba i tada bila hrvatsko područje. Jer, iako razdvojena tek većim potokom Rječinom, naselja na njezinim obalama, Sušak i Rijeku, strani su moćnici, pa tako i oni iz Mađarske, stoljećima sprečavali da funkcioniraju kao jedan grad. Tek nakon antifašističkog/antinacističkog Narodnooslobodilačkog rata (1941. – 1945.), odnosno Pariške mirovne konferencije 1947. godine, konačno je stvorena jedinstvena urbana cjelina, tj. današnji grad Rijeka,⁴² prirodna i povijesna cjelina. No, otkrivanje spomen-ploče Miklósu Vásárhelyiju i dolazak mađarskog premijera i ostalih važnih mađarskih dužnosnika posve je drugačije medijski bilo popraćeno u Hrvatskoj i Mađarskoj. Tako, dok su u Mađarskoj sve značajnije novinske kuće i internetski portali naveliko pisali o "sinonimu (...) za pokretačku snagu mađarskih promjena

³⁹ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; www.soros.hu: Soros Alapítvány, *Vásárhelyi Miklós 1917-2001*.

⁴⁰ www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; www.soros.hu: Soros, n. dj.

⁴¹ Isto; www.fpp.co.uk: Real History, n. dj.; *Ki kicsoda*, n. dj.; *Encarta*, n. dj.

⁴² *Povijest Rijeke*, n. dj., str. 396.

u posljednja tri desetljeća", u hrvatskom je tisku Vásárhelyiju i mađarskom izaslanstvu posvećeno tek po nekoliko redaka. I dok su mađarski novinari s divljenjem i neskrivenim ponosom iskoristili priliku da svoju naciju podsjetu na lik i djelo jednog od svojih velikana, njihovi hrvatski kolege samo su naveli, u vrijeme otkrivanja spomen-ploče na njegovoj rodnoj kući, tj. u listopadu 2005. godine, da je Vásárhelyi rođen u Rijeci te da je mađarski premijer posjetio grad na Rječini i prisustvovao tome događaju.

Nadamo se da će ovaj velikan, s lijeve obale Rječine, kojega po mnogočemu cijene u Mađarskoj, dobiti zasluženno mjesto i u hrvatskoj historiografiji i publicistici.

U OVOJ SE KUĆI RODIO

MIKLÓS VÁSÁRHELYI 1917-2001

NOVINAR, POVJESNIČAR, POLITIČAR, ISTAKNUTA LIČNOST REVOLUCIJE 1956. GODINE I MAĐARSKE DEMOKRATSKE TRANZICIJE. OVU SPOMEN PLOČU PODIŽE INSTITUT-JAVNA ZAKLADA REVOLUCIJE 1956. GODINE UZ POTPORU VLADE REPUBLIKE MAĐARSKE, GRADA RIJEKE, ZAKLADE SOROS I DRUŠTVA ZA RIJEČKA ISTRAŽIVANJA. 2005.

EBBEN A HÁZBAN SZÜLETETT

VÁSÁRHELYI MIKLÓS 1917-2001

ÚJSÁGÍRÓ, TÖRTÉNÉSZ, POLITIKUS, AZ 1956-OS FORRADALOM ÉS A MAGYAR DEMOKRATIKUS ÁTALAKULÁS KIEMELKEDŐ SZEMÉLYISÉGE. E TÁBLÁT AZ 1956-OS INTÉZET KÖZALAPÍTVÁNY ÁLLÍTTATTA A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KORMÁNYA, FIUME VÁROSA, A SOROS ALAPÍTVÁNY ÉS A FIUMEI TANULMÁNYI TÁRSASÁG TÁMOGATÁSÁVAL. 2005

IN QUESTA CASA NACQUE

MIKLÓS VÁSÁRHELYI 1917-2001

GIORNALISTA, STORICO, POLITICO, PERSONALITÀ DI RILIEVO DELLA RIVOLUZIONE DEL 1956 E DELLA TRASFORMAZIONE DEMOCRATICA UNGHERESE. QUESTA TARGA FU POSTA PER VOLONTÀ DELLA FONDAZIONE "ISTITUTO DEL 1956" CON SOSTEGNO DEL GOVERNO DELLA REPUBBLICA D'UNGHERIA, DELLA CITTÀ DI FIUME, DELLA FONDAZIONE SOROS E DELLA SOCIETÀ DI STUDI FIUMANI. 2005

*Tekst sa spomen-ploče Miklósu Vásárhelyiju, otkrivene 14. listopada 2005.
u Ulici Fiorello La Guardia br. 8*

LITERATURA

1. Antešić, Oriana, *Otkrivena spomen-ploča mađarskom revolucionaru Miklósu Vásárhelyiju*,
2. *Grad Rijeku jučer je posjetio predsjednik mađarske vlade Ferenc Gyurcsány*, Novi list, LVIII, 18715, Rijeka, 2005., str. 7.
3. *Emléktáblát kapott Fiumében Vásárhelyi Miklós*, Múlt-kor történelmi portal, 17. listopada 2005., <http://www.mult-kor.hu/cikk.php?id=11187>.
4. *Encarta Reference Library*, CD-ROM, Microsoft, 2004.
5. Fried, Ilona, *Fiume città della memoria 1868 – 1945*, Udine, 2005.
6. Füzes, Oszkár, *Közös kormányülésről egyezett meg Gyurcsány és Sanader, Zágráb tárgyalási segítséget vár Budapestről*, Népszabadság, Budimpešta, 15. 10. 2005., <http://www.nol.hu/cikk/380793/>.
7. Irving, David, *Miklós Vásárhelyi, Real History and Hungarian Uprising 1956*, The Guardian, 2. kolovoza 2001., <http://www.fpp.co.uk/online/01/08/Vasarhelyi.html>.
8. *Ki kicsoda 2000*. CD-ROM.
9. Kende, Péter, *Egy korszak nagy tanúja. In memoriam Vásárhelyi Miklós*, A 1956-os Magyar forradalom történetének dokumentációs és kutatóintézete közalapítvány, <http://www.rev.hu/portal/page/portal/rev/kiadvanyok/evkonyv01/kende>.
10. Mihalić, Danijela, *Mađarski premijer posjetio Rijeku*, Jutarnji list, VII, 2653, Zagreb, 2005., str. 8.
11. *A Nagy Imre-csoport október 23-án*, Az 1956-os Intézet Oral History Archívuma, intervjú 3. broja, 1985–1987, <http://www.rev.hu/sulinet56/online/szerviz/oha/vasarh.htm>.
12. *Povijest Rijeke*, Rijeka, 1988., 1989.
13. Soros Alapítvány, *Vásárhelyi Miklós 1917-2001*, <http://www.soros.c3.hu/vm.htm>.
14. Váradi, Júlia, *Magyar emléktábla Vásárhelyi Miklós fiumei szülőháza falán*, Élet és irodalom, <http://www.es.hu/pd/display.asp?channel=PUBLICISZTIKA0542&article=2005-1023-2218-03TJUH>.

Nina Spicijarić

A Tribute to the Biography of Miklós Vásárhelyi (Rijeka, 1917 – Budapest, 2001)*Summary*

Miklós Vásárhelyi (Rijeka, 1917 – Budapest, 2001) was a prominent Hungarian journalist, politician, historian and publicist. This lawyer and polyglot, member of the Communist Party of Hungary and participant of the antifascist resistance to Horthy's Hungary, though having actively partaken during the Stalinist period in Hungary, committed himself rather early against Stalinism and suffered considerably in the times of Imre Nagy's democratic endeavours. Vásárhelyi authored a number of books, and in 2005, the Hungarian Prime Minister Ferenc Gyurcsány unveiled a tablet in his memory in Rijeka. This paper is, as far as publicly known, the first text written in Croatia on this prominent Hungarian from Rijeka.

Keywords: *Vásárhelyi; inhabitant of Rijeka; Hungary; politics; culture*

Supplemento alla biografia di Miklós Vásárhelyi (Fiume, 1917 – Budapest, 2001)*Riassunto*

Miklós Vásárhelyi (Fiume, di una volta, 1917 – Budapest, 2001) è un noto giornalista ungherese, nonché politico, storico e pubblicista. Giurista e poliglota, membro del partito comunista d'Ungheria, è stato partecipe della resistenza antifascista dell'Ungheria di Horthy e anche del periodo stalinista dell'Ungheria, però in breve tempo si è dichiarato contro lo stalinismo ed è rimasto vittima durante il periodo degli esperimenti democratici di Imre Nagy. È autore di molti libri, e nel 2005 a Fiume gli è stata inaugurata la lapide commemorativa da parte del primo ministro Ferenc Gyurcsány. Quanto è noto, questo è il primo epigrafe in Croazia dedicato a questo rinomato ungherese di Fiume.

Parole chiave: *Vásárhelyi; Fiumano; Ungheria; politica; cultura*

Miklós Vásárhelyi életrajzának az adaléka (Fiume, 1917 – Budapest, 2001)

Összefoglalás

Vásárhelyi Miklós (Fiume, egykori, 1917 – Budapest, 2001) kiemelkedő magyar újságíró, politikus, történész és publicista. Ez az újságíró és poliglota, Magyar kommunista párt tagja, antifasiszta ellenállás résztvevője a Horthy Magyarországja ellen, bár Magyarország sztalinista korszakának a jelentős résztvevője, korán elhatározta magát a sztalinizmus ellen és elesett Nagy Imre demokratikus törekvései idején. Több könyv szerzője. 2005-ben Gyurcsány Ferenc magyar miniszterelnök leleplezte az emléktábláját. Ez - amennyi ismertes - az első felirat ennek a kiemelkedő Magyaroknak Horvátországban.

Kulcsszavak: *Vásárhelyi; Fiumei; Magyarország; politika; kultúra*